

MDAG

M U L T I D I S C I P L I N A R Y
A P P R O A C H E S W I T H G E O G R A P H Y

Başvuru: 17.12.2025 Received Kabul: 22.12.2025 Accepted

E-ISSN:2980-1141/<https://www.mdag.com.tr>

Cilt 3, Sayı: 4 (2025), ss. 275-287.

Doi. <https://doi.org/10.29329/mdag.2025.1376.3>

Atıf Bilgisi/Reference Information

Hilal Bulut, “Cengiz Aytmatov’un *Gün Olur Asra Bedel* Romanının Coğrafi İncelenmesi”, *Multidisipliner Yaklaşımlarla Coğrafya*, 3 (4), Aralık/2025, 275-287.

CENGİZ AYTMATOV’UN GÜN OLUR ASRA BEDEL ROMANININ COĞRAFI İNCELENMESİ

Hilal BULUT

(Öğretmen, Lütfiye-Dr. Kenan Yılmaz İlkokulu, e-mail: bltmvrn@hotmail.com)

ÖZET

Bu çalışma, Cengiz Aytmatov’un *Gün Olur Asra Bedel* adlı romanını coğrafya-edebiyat ilişkisi ve edebî ekoloji yaklaşımı çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, edebî metinlerde coğrafi mekânın yalnızca olayların geçtiği edilgen bir zemin değil, kültürel bellek, ideolojik çatışma ve çevresel dönüşüm süreçlerini taşıyan kurucu bir unsur olduğu varsayımından hareket etmektedir. Bu doğrultuda roman, Sarı Özek bozkırı merkezinde karasal iklim koşulları, sınırlı biyoçeşitlilik, insan-doğa ilişkileri ve antropojenik müdahaleler bağlamında nitel ve yorumlayıcı bir yöntemle analiz edilmiştir.

Çalışmada, öncelikle Sarı Özek coğrafyasının sert karasal iklim özelliklerinin, roman kişilerinin yaşam pratiklerini ve anlatının ritmini belirlediği ortaya konulmuştur. İklimsel koşullar, insanın doğayla uyum içinde var olma zorunluluğunu vurgulayan ekolojik bir çerçeve sunmaktadır. Ardından, romanda sınırlı sayıda yer alan hayvan figürlerinin (tilki ve deve) bozkır ekosisteminin kırılgan yapısını ve geleneksel yaşam biçimlerinin çevreyle kurduğu dengeli ilişkiyi simgesel düzeyde temsil ettiği gösterilmiştir. Bu figürler aracılığıyla doğa, etik ve kültürel anlamlar üreten canlı bir sistem olarak kurgulanmaktadır.

Araştırmanın bulguları, demir yolu hattının Sarı Özek coğrafyasında yarattığı mekânsal ve ekolojik parçalanmanın, Sovyet modernleşme ve sanayileşme ideolojisinin doğaya müdahalesini simgelediğini ortaya koymaktadır. Tren yolu, bozkırın doğal ritmiyle uyumsuz, mekanik ve hız odaklı bir yaşam anlayışını temsil ederken, geleneksel mekânsal sürekliliği kesintiye uğratmaktadır. Bu antropojenik müdahalenin en çarpıcı sonucu ise Ana-Beyit Mezarlığı’nın uzay üssüne dönüştürülmesiyle görünür hâle gelmektedir. Kutsal ve kültürel bir hafıza mekânının askerî ve teknolojik bir alana dönüştürülmesi, ekolojik belleğin ve kültürel sürekliliğin sistematik biçimde silinmesini temsil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cengiz Aytmatov, *Gün Olur Asra Bedel*, edebî ekoloji, coğrafya ve edebiyat, Sarı Özek, kültürel bellek, ekolojik tahribat, antropojenik müdahale

GEOGRAPHICAL ANALYSIS OF CENGİZ AYTMATOV'S NOVEL GÜN OLUR

ASRA BEDEL

ABSTRACT

This study aims to examine Cengiz Aytmatov's novel *The Day Lasts More Than a Hundred Years* within the framework of the geography–literature relationship and the ecocritical approach. The research proceeds from the assumption that geographical space in literary texts functions not merely as a passive setting for events, but as a constitutive element that embodies cultural memory, ideological conflict, and processes of environmental transformation. Accordingly, the novel is analyzed through a qualitative and interpretive methodology focusing on the Sarı-Özek steppe, with particular attention to continental climatic conditions, limited biodiversity, human–nature relations, and anthropogenic interventions.

The findings demonstrate that the harsh continental climate of the Sarı-Özek region decisively shapes the life practices of the characters and the rhythm of the narrative, emphasizing the necessity of human existence in harmony with nature. Furthermore, the study shows that the limited number of animal figures in the novel symbolically represent the fragility of the steppe ecosystem and the balanced relationship between traditional ways of life and the natural environment. Through these figures, nature is constructed as a living system that generates ethical and cultural meanings rather than as a mere physical backdrop.

The analysis also reveals that the railway line constitutes a profound spatial and ecological fragmentation of the Sarı-Özek landscape, symbolizing the intervention of Soviet modernization and industrialization into the natural environment. While the railway embodies a mechanical, speed-oriented conception of life that is incompatible with the natural rhythm of the steppe, it simultaneously disrupts traditional spatial continuity. The most striking consequence of this anthropogenic intervention is manifested in the transformation of the Ana-Beyit cemetery into a spaceport. The conversion of a sacred site of cultural memory into a military and technological facility signifies the systematic erasure of ecological memory and cultural continuity.

Keywords: *Cengiz Aytmatov; The Day Lasts More Than a Hundred Years; ecocriticism; geography and literature; Sarı-Özek; cultural memory; ecological degradation; anthropogenic intervention*

Giriş

Edebiyat ile coğrafya arasındaki ilişki, insanın varoluşunu mekânsal, kültürel ve tarihsel bağlamları içinde anlamlandırmaya imkân tanıyan çok katmanlı bir düşünsel kesişim alanı sunmaktadır (Bozkurt ve Tekin, 2023). Bu iki disiplin, ilk bakışta farklı bilgi alanlarına ait gibi görünse de insan deneyiminin üretildiği, aktarıldığı ve anlamlandırıldığı zemini ortaklaşa paylaşmaktadır. Coğrafya, mekânı yalnızca fiziksel bir yüzey olarak değil; toplumsal ilişkilerin, kültürel pratiklerin, iktidar yapılarının ve tarihsel süreçlerin iç içe geçtiği dinamik bir yapı olarak ele alırken, edebiyat da bu mekânsal deneyimi anlatı yoluyla görünür kılmakta, yeniden üretmekte ve yorumlamaktadır (Tally, 2020). Bu bağlamda edebî metinler, coğrafyanın yalnızca betimlenen bir arka planı değil, insan eylemini belirleyen ve yönlendiren kurucu bir unsur olduğunu ortaya koyan önemli kültürel belgelerdir (Kayalı, 2021). Özellikle mekânın anlam üretici bir unsur olarak ele alındığı modern ve çağdaş edebiyat incelemelerinde, coğrafya merkezli okumalar giderek daha belirgin bir kuramsal çerçeve kazanmıştır (Akbaş, 2025). Bu disiplinler arası yaklaşımın çağdaş kuramsal açılımlarından biri olan edebî ekoloji (ecocriticism), edebiyatın doğa, çevre ve insan ilişkilerini nasıl temsil ettiğini, bu temsillerin hangi ideolojik, kültürel ve tarihsel bağlamlar içinde üretildiğini incelemeyi amaçlamaktadır. Edebî ekoloji, doğayı edilgen bir dekor olarak değil; anlatının aktif bir bileşeni, insanla sürekli etkileşim hâlinde olan canlı bir sistem olarak ele almaktadır (Madran, 2012). Bu perspektif, özellikle doğa ile insan arasındaki ilişkinin modernleşme, sanayileşme ve teknolojik ilerleme süreçleriyle nasıl dönüştüğünü analiz etme açısından güçlü bir kuramsal zemin sunmaktadır. Bu yönüyle edebî ekoloji, yalnızca çevresel sorunlara dikkat çeken bir yaklaşım değil; aynı zamanda insan merkezli düşünme biçimlerinin eleştirisini de içeren etik ve politik bir sorgulama alanıdır.

Cengiz Aytmatov'un edebî üretimi, edebî ekoloji perspektifinden okunmaya son derece elverişli bir yapı sergilemektedir. Aytmatov, eserlerinde Orta Asya bozkırlarını, Kırgız coğrafyasını ve bu coğrafyada şekillenen insan-doğa ilişkisini yalnızca betimlemekle yetinmez; doğayı, kültürel hafızanın taşıyıcısı, toplumsal direncin mekânsal zemini ve ideolojik çatışmaların somutlaştığı bir alan olarak kurgulamaktadır (Nemutlu, 2018). Onun anlatılarında bozkır, dağ, çöl ve mezarlık gibi mekânlar, insanın tarihsel varoluşunun tanıklarındır; hafızayı koruyan, aktaran ve kimi zaman da bastırılan geçmişi hatırlatan canlı unsurlar olarak işlev görmektedir (İsmailova ve Altıok, 2011). Bu yönüyle Aytmatov'un coğrafyası, yalnızca doğal bir çevre değil; aynı zamanda ahlaki, kültürel ve politik anlamlarla yüklü bir anlatı alanıdır.

“Gün Olur Asra Bedel” romanı, Aytmatov'un coğrafyayı anlatının merkezine yerleştirdiği en çarpıcı eserlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Roman, Sovyet modernleşme projesinin Orta Asya coğrafyasında yarattığı dönüşümü, geleneksel yaşam biçimleriyle modern ideolojiler arasındaki çatışmayı, mekân üzerinden okunabilir kılan güçlü bir anlatı sunmaktadır. Coğrafi mekân, bu romanda olayların üzerinde gerçekleştiği edilgen bir sahne olmaktan çıkarak, karakterlerin kaderini belirleyen, anlatının ritmini ve yönünü tayin eden, ideolojik gerilimleri görünür kılan aktif bir unsur hâline gelmektedir. Sarı Özek bozkırı, hem doğanın sert koşullarını hem de insan eliyle gerçekleştirilen dönüşümlerin yarattığı ekolojik ve kültürel kırılmaları bünyesinde barındıran çok katmanlı bir mekân olarak kurgulanmıştır.

Romanın anlatı eksenini, Kazangap adlı yaşlı bir demir yolu işçisinin ölümü ve onun vasiyeti doğrultusunda kutsal Ana-Beyit Mezarlığı'na defnedilme isteği etrafında şekillenmektedir. Başkahraman Yedigey'in bu vasiyeti yerine getirmek üzere çıktığı yolculuk, yüzeyde bir cenaze taşıma süreci gibi görünse de derin yapıda geçmiş ile gelecek, gelenek ile modernite, doğa ile teknoloji arasındaki çok yönlü çatışmaların sembolik bir anlatımıdır (Aytmatov, 2015). Bu yolculuk, fiziksel olarak kısa bir zaman dilimini kapsamasına rağmen, anlatı boyunca genişleyen tarihsel, mitolojik ve kültürel göndermelerle zaman sınırlarını aşmaktadır. Bir gün içinde gerçekleşen olaylar, asırlık kolektif hafızayı, efsaneleri ve toplumsal travmaları içine alarak romanın zaman algısını genişletmekte ve derinleştirmektedir. Bu bağlamda Sarı Özek bozkırı, romanın yalnızca geçtiği bir mekân değil; kültürel belleğin, direnişin ve kimliğin coğrafyası olarak anlam kazanmaktadır. Bozkır, hem geleneksel Kırgız yaşamının sürekliliğini temsil eden bir alan hem de Sovyet modernleşmesinin demir yolu, askerî tesisler ve uzay üssü gibi yapılar aracılığıyla müdahale ettiği bir çatışma sahasıdır. Doğal çevrenin parçalanmasıyla kültürel hafızanın silinmesi arasında kurulan bu paralellik, Aytmatov'un anlatısında merkezi bir yer tutmaktadır. İnsan belleğinin yitimiyle simgelenen “mankurtlaşma” olgusu, doğanın ve mekânın belleğinin yok edilmesiyle eş zamanlı bir süreç olarak sunulmaktadır. Böylece çevresel tahribat ile kültürel yabancılaşma arasında güçlü bir bağ kurulmaktadır.

Bu çalışma, “Gün Olur Asra Bedel” romanını edebî ekoloji ve coğrafya-edebiyat ilişkisi çerçevesinde ele alarak, Sarı Özek bozkırının romanda nasıl çok katmanlı bir anlam alanına dönüştürüldüğünü incelemeyi amaçlamaktadır. Aytmatov'un coğrafyayı anlatının kurucu bir unsuru olarak nasıl kullandığı, mekânın kültürel hafıza, ideolojik çatışma ve ekolojik eleştiri bağlamlarında nasıl işlevselleştirildiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda roman, yalnızca edebî bir metin olarak değil; aynı zamanda modernleşme, çevresel tahribat ve kültürel süreklilik sorunlarını birlikte düşünmeye imkân tanıyan disiplinler arası bir analiz nesnesi olarak ele alınmıştır.

AMAÇ VE YÖNTEM

Bu çalışma, nitel araştırma desenine dayalı, disiplinler arası bir edebî çözümleme olarak kurgulanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 1999). Araştırmanın yöntemi, edebiyat ile coğrafya arasındaki etkileşimi merkeze alan betimleyici ve yorumlayıcı bir analiz yaklaşımını esas almaktadır. Edebî metni, tarihsel, mekânsal ve ekolojik bağlamlarıyla birlikte ele alan bütüncül bir okuma stratejisi benimsemektedir. Bu çerçevede çalışma, pozitivist ya da nicel ölçüm temelli yöntemlerden ziyade, anlam üretimine, temsil biçimlerine ve metnin ideolojik arka planına odaklanan nitel çözümleme teknikleriyle yürütülmüştür.

Araştırmanın temel veri kaynağını Cengiz Aytmatov'un *Gün Olur Asra Bedel* adlı romanı oluşturmaktadır. Metin, araştırmanın amacı doğrultusunda yalnızca edebî bir anlatı olarak değil; aynı zamanda coğrafi mekânın, kültürel belleğin ve çevresel dönüşümün temsil edildiği bir söylem alanı olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda roman, mekân merkezli okuma yöntemiyle incelenmiş; anlatı boyunca tekrar eden coğrafi unsurlar, doğal çevre betimlemeleri, mekânsal karşıtlıklar ve insan-doğa ilişkisine dair göndermeler sistematik biçimde analiz edilmiştir. Metin çözümlemesi sürecinde, romanın tamamı bütünlüklü bir şekilde ele alınmıştır. Belirli sahneler, karakter etkileşimleri ve mekânsal kırılma noktaları, araştırma sorularıyla doğrudan ilişkili oldukları ölçüde derinlemesine yorumlanmıştır.

Yöntemsel açıdan çalışmada edebî ekoloji (ecocriticism) yaklaşımı temel kuramsal referans noktası olarak benimsenmiştir. Bu yaklaşım doğrultusunda doğa, bozkır, mezarlık, demir yolu ve askerî/teknolojik yapılar gibi mekânsal unsurlar, edilgen arka plan öğeleri olarak değil; anlatının anlam örgüsünü kuran aktif bileşenler olarak ele alınmıştır. Metin içindeki coğrafi temsiller, insan merkezli modernleşme anlayışının, çevre üzerindeki etkilerini görünür kılan göstergeler olarak değerlendirilmiştir. Doğal çevrenin parçalanması ile kültürel hafızanın aşınması arasındaki paralellikler yorumlayıcı analiz yoluyla ortaya konulmuştur. Bu kapsamda yöntem, çevresel söylem analizi ile kültürel coğrafya perspektifini bir araya getiren bütünlük bir çözümleme biçimi sunmaktadır.

Araştırmada ayrıca coğrafya-edebiyat ilişkisini merkeze alan yorumlayıcı metin çözümlemesi tekniğinden yararlanılmıştır. Bu teknik, edebî mekânın fiziksel özelliklerinden ziyade, metin içinde kazandığı simgesel, kültürel ve ideolojik anlamlara odaklanmaktadır. Sarı Özek bozkırı, Ana-Beyit Mezarlığı ve demir yolu hattı gibi mekânlar, yalnızca anlatının geçtiği alanlar olarak değil; toplumsal hafızanın, iktidar ilişkilerinin ve modernleşme süreçlerinin somutlaştığı anlatı düğüm noktaları olarak değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda mekân, karakterlerin eylemlerini belirleyen, anlatının temposunu şekillendiren ve ideolojik çatışmaları görünür kılan kurucu bir unsur olarak analiz edilmiştir.

Çözümleme sürecinde metin içi bağlam (intratextual) ve metin dışı bağlam (extratextual) birlikte dikkate alınmıştır. Metin içi bağlamda, romanın anlatı yapısı, zaman kurgusu, mekân betimlemeleri ve karakterlerin coğrafyayla kurduğu ilişkiler ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Metin dışı bağlamda ise, Sovyet modernleşme ideolojisi, Orta Asya'nın tarihsel ve kültürel coğrafyası ile Aytmatov'un edebî dünyası göz önünde bulundurularak yorumlayıcı bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu yaklaşım, romanın yalnızca bireysel bir anlatı değil; aynı zamanda belirli bir tarihsel dönemin çevresel ve kültürel gerilimlerini yansıtan kolektif bir söylem olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır.

BULGULAR

Sarı Özek: Sert İklim ve Kırılgan Ekoloji

Karasal İklimin Belirleyiciliği

Tablo 1: Karasal İklimin Belirleyiciliğine İlişkin Analiz Tablosu

Analiz Boyutu	Romandaki Göstergeler	Coğrafi / Ekolojik Anlam	Anlatısal ve Simgesel İşlev
İklim Tipi	Sert karasal iklim; sıcak ve kurak yazlar, dondurucu kışlar	Orta Asya bozkır ekosisteminin kırılgan yapısı	Doğanın, insan üzerindeki belirleyici ve sınıyıcı rolü
Kış Koşulları	Cenaze günü yaşanan kar fırtınası (sf. 90, 197, 316)	Ulaşımın zorlaşması, hareketliliğin sınırlanması	Yolculuğun fiziksel olduğu kadar ahlaki bir sınav hâline gelmesi
Kuraklık	Sarı kumlu bozkırların genişliği ve ıssızlığı	Su kıtlığı, düşük biyoçeşitlilik	İnsan yaşamının doğaya bağımlılığı ve kırılganlığı
Yerleşim Deseni	Boranlı gibi küçük demir yolu istasyonları	Doğal çevrenin yerleşimi sınırlandırıcı etkisi	Modernleşmenin doğaya uyumsuz, zoraki mekânsal örgütlenmesi
İnsan-Doğa İlişkisi	Sürekli mücadele ve uyum çabası	Ekolojik dengeye bağımlı yaşam	Geleneksel kültürün çevresel bilgi birikimi

Sarı Özek coğrafyası, *Gün Olur Asra Bedel* romanında yalnızca mekânsal bir arka plan olarak değil, anlatının yönünü ve karakterlerin varoluşsal sınırlarını belirleyen temel bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Roman boyunca betimlenen sıcak ve kurak yazlar ile sert ve dondurucu kışlar, Orta Asya'ya özgü karasal iklimin tipik özelliklerini yansıtmakta; bu iklimsel koşullar, insan yaşamının doğrudan doğaya bağımlı olduğu bir ekolojik düzeni görünür kılmaktadır. Aytmatov'un anlatısında iklim, edilgen bir çevresel veri olmaktan çıkarak, karakterlerin davranışlarını, hareket kabiliyetlerini ve hatta ahlaki kararlarını etkileyen aktif bir belirleyiciye dönüşmektedir. Bu durum, doğa ile insan arasındaki ilişkinin hiyerarşik değil, karşılıklı bağımlılık temelinde kurulduğunu ortaya koymaktadır.

Romanın merkezinde yer alan cenaze yolculuğu sırasında yaşanan kar fırtınası, karasal iklimin sertliğini somutlaştıran en çarpıcı anlatı unsurlarından biridir. Kazangap'ın defnedilmesi için çıkılan bu yolculuk, yoğun kar ve tipi nedeniyle sürekli kesintiye uğramakta; doğa, insanın niyetine ve iradesine karşı kendi sınırlarını dayatmaktadır. Bu bağlamda kar fırtınası, yalnızca meteorolojik bir olgu değil, anlatı içinde karakterlerin kararlılığını sıyan, onları yavaşlatan ve yolculuğu fiziksel olduğu kadar simgesel bir sınav hâline getiren bir unsur olarak işlev görmektedir. Yedigey'in doğa koşulları karşısında gösterdiği direnç, geleneksel yaşam bilgisinin ve çevreyle uyumlu kültürel pratiğin bir yansıması olarak okunabilirken, modern dünyanın hız ve verimlilik odaklı mantığı bu coğrafyada anlamını yitirmektedir.

Sarı Özek bozkırlarının kurak ve ıssız yapısı, roman boyunca tekrar eden mekânsal betimlemelerle vurgulanmaktadır. Geniş kumluk alanlar, seyrek bitki örtüsü ve su kaynaklarının yok denecek kadar az oluşu, bölgenin düşük biyoçeşitliliğine işaret etmektedir. Bu ekolojik gerçeklik, insan yerleşiminin ve toplumsal örgütlenmenin doğrudan çevresel koşullara bağlı olarak şekillendiğini göstermektedir. Yerleşim alanlarının demir yolu hattı boyunca sınırlı kalması ve Boranlı gibi küçük istasyonlarla temsil edilmesi, doğanın yerleşim üzerindeki kısıtlayıcı etkisini açık biçimde ortaya

koymaktadır. Bu durum, doğal çevreye uyum sağlayan geleneksel yaşam biçimleri ile doğaya rağmen inşa edilen modern mekânsal düzenlemeler arasındaki gerilimi görünür kılmaktadır.

Aytmatov'un anlatısında karasal iklim, insanın doğa karşısındaki kırılganlığını sürekli hatırlatan bir gerçeklik olarak yer almaktadır. Bozkırın sert koşulları, insanın doğaya hükmeden değil, ona uyum sağlamak zorunda olan bir varlık olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda iklim, yalnızca fiziksel yaşam koşullarını belirleyen bir faktör değil, aynı zamanda romanın ekolojik ve etik boyutunu derinleştiren bir anlatı aracıdır. İnsan ile doğa arasındaki ilişkinin çatışma değil, denge ve uyum üzerinden okunması gerektiği fikri, Sarı Özek'in karasal iklimi aracılığıyla güçlü biçimde dile getirilmektedir. Böylece karasal iklim, romanın çevresel eleştirisinin temel eksenlerinden biri hâline gelmektedir. Modernleşmenin doğayla kurduğu sorunlu ilişkinin eleştirisi, iklimsel koşullar üzerinden somutlaştırılmaktadır.

Biyçeşitlilik ve Ekolojik Simgeler

Tablo 2: Biyçeşitlilik ve Ekolojik Simgelere İlişkin Analiz Tablosu

Analiz Boyutu	Romandaki Göstergeler	Ekolojik Anlam	Anlatısal / Simgesel İşlev
Biyçeşitlilik Düzeyi	Sınırlı sayıda hayvan figürü	Bozkır ekosisteminin kırılganlığı	Doğanın seçici ve zorlayıcı yapısı
Tilki	Açılış sahnesindeki av arayan tilki (sf. 7–10)	Yırtıcı-av dengesi, hayatta kalma stratejileri	Vahşi doğa, açlık, sürekli mücadele
Deve (Karanar)	Yedigey'in devesi Karanar (sf. 34–36)	Kuraklığa ve sert iklime uyum	Geleneksel göçebe kültür, süreklilik
İnsan-Hayvan İlişkisi	Yedigey-Karanar bağı	Ekolojik uyum ve karşılıklı bağımlılık	Kültürel hafızanın canlı taşıyıcısı
Ekolojik Bellek	Hayvanların anlatı boyunca tekrarı	Doğal çevrenin simgesel dili	Doğa ile kültür arasındaki süreklilik

Gün Olur Asra Bedel romanında Sarı Özek coğrafyasının sınırlı biyçeşitliliği, anlatı boyunca seçili hayvan figürleri aracılığıyla temsil edilmektedir. Bu figürler, bozkır ekosisteminin ekolojik ruhunu ve insan-doğa ilişkilerinin temel dinamiklerini görünür kılmaktadır. Aytmato, doğrudan ayrıntılı bir fauna betimlemesine yönelmek yerine, ekosistemin sert koşullarında varlığını sürdürebilen belirli hayvanları öne çıkararak, doğanın seçici ve sınavcı yapısını vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, edebi ekoloji perspektifinden bakıldığında, doğanın rastlantısal değil, belirli uyum stratejileri üzerinden varlık gösteren canlıları barındıran bir sistem olarak kurgulandığını göstermektedir.

Romanın açılışında yer alan tilki figürü, bozkırın vahşi doğasını ve hayatta kalma mücadelesini simgeleyen güçlü bir ekolojik imge olarak işlev görmektedir. Açlık güdüsüyle hareket eden, çevresini sürekli kollayan ve av arayışı içinde olan tilki, Sarı Özek'in acımasız ekolojik düzenini temsil etmektedir. Bu figür, doğanın romantize edilmediğini; aksine, yaşamın sürekli bir mücadele, tehdit ve denge arayışı içinde sürdüğünü ortaya koymaktadır. Tilkinin anlatının başında yer alması, okuyucuyu daha ilk sayfalardan itibaren doğanın sert gerçekliğiyle yüzleştirmekte ve romanın ekolojik tonunu belirlemektedir. Bu bağlamda tilki, yalnızca bir hayvan betimlemesi değil; bozkırda var olmanın zorunlu koşullarını simgeleyen anlatısal bir eşik işlevi görmektedir.

Yedigey'in devesi Karanar ise romanda ekolojik uyumun ve kültürel sürekliliğin en belirgin simgelerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Deve, kuraklığa, susuzluğa ve sert iklim koşullarına en iyi adapte olmuş canlılardan biri olarak, bozkır ekosisteminin doğal mantığını yansıtmaktadır. Karanar'ın

anlatı içindeki varlığı, geleneksel göçebe yaşam biçiminin doğayla kurduğu uyumlu ilişkinin somut bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Yedigey ile Karanar arasındaki bağ, insanın doğayı tahakküm altına alan bir özne değil, onunla birlikte var olan ve ona uyum sağlayan bir parçası olduğunu vurgulamaktadır. Bu ilişki, modernleşmenin insanmerkezci bakış açısına karşı, geleneksel ekolojik bilginin ve deneyimin önemini ön plana çıkarmaktadır.

Karanar'ın yalnızca bir ulaşım ya da yük taşıma aracı olarak değil, Yedigey'in yolculuğundaki sadık yoldaşı olarak sunulması, hayvanın kültürel ve simgesel anlamını derinleştirmektedir. Deve bu yönüyle, insan belleğinin ve kültürel hafızanın canlı bir uzantısı hâline gelmektedir. Yedigey'in Karanar'a gösterdiği özen ve bağlılık, doğayla kurulan ilişkinin etik boyutunu ortaya koymakta; doğaya karşı sorumluluk bilinci, hayvan-insan ilişkisinde somutlaşmaktadır. Bu bağlamda Karanar, geleneksel yaşam bilgisinin ve çevreyle uyumlu kültürel pratiğin taşıyıcısı olarak romanın ekolojik eleştirisinin merkezinde yer almaktadır.

Roman boyunca sınırlı sayıda hayvan figürünün seçilmesi, Sarı Özek bozkırının ekolojik kırılmağını vurgulayan bilinçli bir anlatı tercihi olarak değerlendirilebilir. Aytmatov, doğayı zengin ve bereketli bir alan olarak sunmak yerine, yaşamın ancak uyum, sabır ve dirençle sürdürülebildiği bir ekosistem olarak resmetmektedir. Bu durum, insanın doğa üzerindeki müdahalelerinin biyoçeşitliliği nasıl tehdit ettiğine dair örtük bir eleştiri de içermektedir. Tilki ve deve figürleri üzerinden kurulan bu ekolojik anlatı, doğanın yalnızca fiziksel bir çevre değil, aynı zamanda kültürel ve etik anlamlar üreten bir sistem olduğunu ortaya koymaktadır.

Antropojenik Etkiler ve Ekolojik Çatışma Noktaları

Tren Yolu: Doğanın Parçalanması

Tablo 3: Tren Yolu ve Antropojenik Müdahaleye İlişkin Analiz Tablosu

Analiz Boyutu	Romandaki Göstergeler	Coğrafi / Ekolojik Anlam	Anlatısal / İdeolojik İşlev
Antropojenik Müdahale Türü	Demir yolu hattının bozkırı katetmesi	Doğal bütünlüğün fiziksel olarak bölünmesi	İnsan merkezli modernleşmenin mekâna müdahalesi
Mekânsal Etki	Bozkırın ikiye ayrılması, sürekliliğin kesintiye uğraması	Ekolojik koridorların parçalanması	Doğa-kültür karşıtlığının somutlaşması
Hareket ve Ritim	Sürekli geçen trenler	Doğal ritmin bozulması	Mekanik zaman anlayışının dayatılması
Yerleşim Deseni	Demir yolu çevresinde istasyonlar	Zoraki ve yapay mekânsal örgütlenme	Modern iktidarın mekânı yeniden üretmesi
İdeolojik Yük	Tren ve raylar	Sovyet sanayileşme ideolojisi	İlerlemenin doğa pahasına kutsanması

Gün Olur Asra Bedel romanında demir yolu hattı, Sarı Özek coğrafyasına yapılan ilk, en görünür ve en kalıcı antropojenik müdahale olarak öne çıkmaktadır. Bu müdahale, yalnızca fiziksel bir ulaşım altyapısının inşasıyla sınırlı kalmamaktadır. Bozkırın ekolojik bütünlüğünü, kültürel sürekliliğini ve zamansal ritmini köklü biçimde dönüştüren çok boyutlu bir kırılmaya işaret etmektedir. Aytmatov'un anlatısında tren yolu, doğayla uyum içinde şekillenmiş geleneksel yaşam alanlarını kesintiye uğratan doğrusal bir yarık gibi kurgulanmaktadır. Bozkırın açık, süreklilik arz eden mekânsal yapısını parçalayarak onu kontrol edilebilir ve denetlenebilir bölümlere ayırmaktadır.

Demir yolu hattının bozkırı fiziksel olarak ikiye bölmesi, ekolojik açıdan bakıldığında, doğal yaşam alanlarının parçalanmasına ve ekolojik koridorların kesintiye uğramasına karşılık gelmektedir. Roman boyunca tren rayları, bozkırın doğal akışına yabancı bir unsur olarak tekrar tekrar görünür kılınmaktadır. Bu tekrar, insan eliyle yaratılan mekânsal kirliliğin kalıcılığını ve kaçınılmazlığını vurgulamaktadır. Bozkırın yatay ve sınırsız yapısına karşıt olarak uzanan raylar, doğanın kendi iç dinamikleriyle şekillenen mekânsal düzenini bozmaktadır. Canlıların hareket alanlarını ve ekolojik dengeyi görünmez biçimde tehdit etmektedir. Bu bağlamda tren yolu, doğaya doğrudan zarar veren bir teknoloji olmanın ötesinde, çevresel tahribatın simgesel bir ifadesi hâline gelmektedir.

Anlatı düzleminde trenler, yalnızca ulaşım araçları olarak değil, Sovyet modernleşme ve sanayileşme ideolojisinin taşıyıcıları olarak konumlandırılmaktadır. Sürekli hareket hâlinde olan, durmaksızın ilerleyen ve belirli bir hız mantığına göre işleyen trenler, bozkırın yavaş, döngüsel ve doğaya bağlı zaman anlayışına karşıt bir ritmi temsil etmektedir. Bu mekanik zaman anlayışı, insanın doğayla kurduğu geleneksel ilişkiyi dönüştürmektedir. Doğaya uyum yerine doğayı aşma ve kontrol altına alma fikrini merkezileştirmektedir. Trenlerin roman boyunca neredeyse kesintisiz biçimde anlatıya dâhil edilmesi, modern ideolojinin doğa üzerinde kurduğu sürekli baskıyı görünür kılmaktadır.

Demir yolu hattı çevresinde şekillenen Boranlı gibi küçük istasyon yerleşimleri, bu antropojenik müdahalenin mekânsal sonuçlarını somutlaştırmaktadır. Bu yerleşimler, doğal çevrenin olanaklarına göre değil, ideolojik ve ekonomik ihtiyaçlara göre planlanmış yapay mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bozkırın doğal yaşam döngüsüne eklenemeyen bu yerleşim biçimleri, doğayla uyumlu geleneksel mekânsal örgütlenmeden kopuşu simgelemektedir. Böylece demir yolu, yalnızca bir ulaşım hattı değil, aynı zamanda modern iktidarın mekânı yeniden üretme ve yeniden anlamlandırma aracına dönüşmektedir.

Aytmatov'un anlatısında tren yolu, insanın ilerleme adına doğayla kurduğu sorunlu ilişkinin en belirgin göstergelerinden biri olarak işlev görmektedir. İlerleme ve kalkınma söylemiyle meşrulaştırılan bu müdahale, doğanın sessizce parçalanmasına ve kültürel hafızanın aşınmasına eşlik etmektedir. Bozkırın doğal ritmiyle uyumsuz bu mekanik yapı, insan merkezli düşünce biçiminin ekolojik sonuçlarını görünür kılmakta; doğanın yalnızca kullanılacak bir kaynak olarak algılanmasının yol açtığı tahribatı eleştirel bir bakışla ortaya koymaktadır.

Ana-Beyit / Uzak Üssü: Ekolojik Belleğin Silinmesi

Tablo 4: Ana-Beyit / Uzak Üssü Dönüşümüne İlişkin Analiz Tablosu

Analiz Boyutu	Romandaki Göstergeler	Ekolojik / Kültürel Anlam	Anlatısal / İdeolojik İşlev
Arazi Kullanım Türü	Ana-Beyit Mezarlığı'nın uzak üssüne dönüştürülmesi (sf. 26-411)	Kutsal ve doğal alanın işlevsizleştirilmesi	Geleneksel mekân algısının yok edilmesi
Kültürel Bellek	Atalara ait mezarlık alanı	Kolektif hafızanın mekânsal temsili	Kültürel sürekliliğin koparılması
Antropojenik Müdahale	Askerî ve teknolojik tesisler	Doğaya yüksek ölçekli müdahale	Devlet gücünün mekâna tahakkümü
Çevresel Risk	Roket yakıtları, askerî atıklar	Ekolojik kirlilik ve tahribat potansiyeli	İlerleme söyleminin çevresel bedeli
Mekânsal Denetim	Askerî engel, giriş yasağı (sf. 388)	Kamusal ve kutsal alanın gasbı	İktidarın doğa ve kültür üzerindeki kontrolü

Gün Olur Asra Bedel romanında çevresel ve ideolojik çatışma, Ana-Beyit'in uzay üssü ve askerî tesis alanına dönüştürülmesiyle en keskin ve en dramatik boyutuna ulaşmaktadır. Bu dönüşüm, yalnızca fiziksel bir arazi kullanım değişikliğini değil, aynı zamanda kültürel hafızanın, ekolojik sürekliliğin ve geleneksel mekân anlayışının sistematik biçimde ortadan kaldırılmasını temsil etmektedir. Aytmatov'un anlatısında Ana-Beyit, sıradan bir mezarlık alanı değil; atalara ait hatıraların, kolektif kimliğin ve doğayla kurulan tarihsel ilişkinin mekânsal taşıyıcısıdır. Bu yönüyle Ana-Beyit, kültürel belleğin topografik bir ifadesi olarak romanın en anlam yüklü mekânlarından biridir.

Kutsal bir mezarlık alanının devlet eliyle uzay üssüne dönüştürülmesi, geleneksel arazi kullanım biçimleri ile modern devlet teknolojisi arasındaki yıkıcı çatışmayı görünür kılmaktadır. Bu müdahale, toprağın yalnızca stratejik ve işlevsel bir yüzey olarak algılandığını; onun kültürel, tarihsel ve ekolojik değerlerinin tamamen göz ardı edildiğini ortaya koymaktadır. Ana-Beyit'in askerî bir alana dönüştürülmesi, mekânın anlamının köklü biçimde yeniden yazılması anlamına gelmektedir. Atalara ait bir hafıza alanı, anonim ve denetimli bir teknolojik sahaya indirgenmektedir. Böylece toprak, kimlik ve bellek üretme işlevini yitirerek, iktidarın kontrol ettiği bir araç hâline gelmektedir.

Bu dönüşümün ekolojik boyutu da romanın eleştirel söyleminde merkezi bir yer tutmaktadır. Uzay üssü, roket yakıtları, askerî atıklar ve yüksek teknoloji faaliyetler aracılığıyla çevresel kirlilik üretme potansiyeline sahip bir yapı olarak kurgulanmaktadır. Aytmatov, bu potansiyeli doğrudan betimlemekten ziyade, okuyucuya sezdirmediği bir tehdit olarak sunmaktadır. Bilimsel ve teknolojik ilerlemenin doğa üzerindeki yıkıcı etkilerine dikkat çekmektedir. Bu bağlamda uzay üssü, insanlığın ilerleme ve kalkınma adına doğayı feda etme eğiliminin sembolik bir ifadesi hâline gelmektedir. Doğanın sessiz ve uzun vadeli tahribatı, modern ideolojinin kısa vadeli başarı söylemi karşısında görünmez kılınmaktadır.

Yedigey'in Kazangap'ı Ana-Beyit'e defnetme girişiminin askerî engelle karşılaşması, bu mekânsal gasbın somutlaştığı en çarpıcı anlatı anlarından biridir. Mezarlığa girişin yasaklanması, yalnızca bireysel bir vasiyetin yerine getirilmesini engelleyen bir durum değil; kültürel ve ekolojik alanın devlet gücü tarafından zorla denetim altına alındığını gösteren simgesel bir sahnedir. Bu engelleme, doğa ve kültürün kamusal bir miras olmaktan çıkarılıp, askerî ve ideolojik bir mülkiyet nesnesine dönüştürüldüğünü ortaya koymaktadır. Böylece Ana-Beyit, hem fiziksel hem de simgesel düzeyde erişilemez bir mekân hâline gelmektedir.

Aytmatov'un anlatısında bu sahne, insan belleğinin yitimiyle doğanın belleğinin silinmesi arasındaki paralelliği en açık biçimde görünür kılmaktadır. Mankurtlaşma olgusuyla simgelenen hafıza kaybı, Ana-Beyit'in işlevsizleştirilmesiyle mekânsal bir karşılık bulmaktadır. Ataların mezarlarının yok sayılması, geçmişle kurulan bağın koparılması anlamına gelmektedir. Bu kopuş, yalnızca kültürel değil, aynı zamanda ekolojik bir yıkımı da beraberinde getirmektedir. Çünkü Ana-Beyit, doğayla uyum içinde var olan bir mekânken, uzay üssü doğaya karşı kurulan bir tahakküm alanı olarak inşa edilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, Cengiz Aytmatov'un *Gün Olur Asra Bedel* romanını coğrafya–edebiyat ilişkisi ve edebî ekoloji perspektifinden ele alarak, mekânın yalnızca anlatının geçtiği bir zemin değil, anlam üreten, hafıza taşıyan ve ideolojik çatışmaları somutlaştıran kurucu bir unsur olduğunu ortaya koymuştur. Roman boyunca Sarı Özek bozkırı, karasal iklimin sert koşulları, sınırlı biyoçeşitliliği ve insan eliyle gerçekleştirilen müdahaleler aracılığıyla hem doğal hem de kültürel bir sınav alanı olarak kurgulanmaktadır. Bu yönüyle Aytmatov'un anlatısı, doğayı edilgen bir dekor olmaktan çıkararak, insan eylemlerini sınırlayan, yönlendiren ve yargılayan aktif bir özne konumuna yerleştirmektedir.

Araştırma bulguları, Sarı Özek coğrafyasının karasal iklim özelliklerinin roman kişilerinin yaşam pratiklerini doğrudan belirlediğini açık biçimde göstermektedir. Sert kış koşulları, kuraklık ve mekânsal yalıtılmışlık, insanın doğayla uyumlu bir varoluş sürdürmek zorunda olduğu bir ekolojik gerçekliği ortaya koymaktadır. Bu bağlamda doğa, insan iradesinin üzerinde bir güç olarak değil; insanın sınırlarını hatırlatan ve onu belirli davranış kalıplarına zorlayan bir düzen olarak temsil edilmektedir. Yedigey'in yolculuğu, bu düzen içinde insanın direncini, sabrını ve geleneksel çevresel bilgisini sınanan bir deneyim hâline gelmektedir. Böylece roman, modern insanın doğayı kontrol etme iddiasına karşı, doğayla uyumun zorunluluğunu vurgulayan eleştirel bir söylem üretmektedir.

Bulgular, romanda sınırlı sayıda hayvan figürünün kullanılmış olmasının rastlantısal bir anlatı tercihi olmadığını; aksine bozkır ekosisteminin kırılma yapısını yansıtan bilinçli bir strateji olduğunu ortaya koymaktadır. Tilki ve deve gibi hayvanlar, doğanın acımasız fakat dengeli işleyişini ve geleneksel yaşam biçimlerinin çevreyle kurduğu uyumlu ilişkiyi simgesel düzeyde görünür kılmaktadır. Özellikle Karanar figürü üzerinden insan-hayvan ilişkisi, tahakküm değil karşılıklı bağımlılık temelinde kurgulanmakta; bu durum, modernleşmenin insanmerkezci bakış açısına güçlü bir alternatif sunmaktadır. Doğal çevre, bu simgeler aracılığıyla yalnızca fiziksel bir alan değil, kültürel ve etik değerler üreten bir sistem olarak anlam kazanmaktadır.

Araştırmanın en belirgin sonuçlarından biri, demir yolu hattının Sarı Özek coğrafyasında yarattığı mekânsal ve ekolojik kırılmanın çok boyutlu niteliğidir. Tren yolu, bozkırın doğal bütünlüğünü parçalayan fiziksel bir müdahale olmanın ötesinde, Sovyet sanayileşme ideolojisinin mekânsal bir temsili olarak işlev görmektedir. Mekanik hız, doğrusal zaman anlayışı ve merkeziyetçi kontrol, bozkırın döngüsel ritmi ve doğaya bağlı zaman algısıyla çatışmaktadır. Bu çatışma, yalnızca ekolojik bir tahribatı değil, aynı zamanda kültürel sürekliliğin aşınmasını da beraberinde getirmektedir. Demir yolu çevresinde şekillenen yapay yerleşimler, doğaya uyumlu geleneksel mekân anlayışının yerini ideolojik olarak kurgulanmış bir mekânsal düzene bıraktığını göstermektedir.

Araştırma bulgularının doruk noktası, Ana-Beyit Mezarlığı'nın uzay üssüne dönüştürülmesiyle ortaya çıkan çevresel ve kültürel yıkımda somutlaşmaktadır. Ana-Beyit, romanda yalnızca bir defin alanı değil; kolektif hafızanın, atalara saygının ve doğayla kurulan tarihsel ilişkinin mekânsal ifadesidir. Bu kutsal alanın askerî ve teknolojik bir tesise dönüştürülmesi, toprağın ekolojik ve kültürel anlamının tamamen yok sayıldığını göstermektedir. Uzay üssü, ilerleme ve bilim söylemiyle meşrulaştırılan ancak doğa üzerinde geri dönüşü olmayan tahribatlar yaratan modern müdahalelerin sembolü hâline gelmektedir. Yedigey'in mezarlığa girişinin askerî engelle karşılaşması, yalnızca bireysel bir trajedi değil; kültürel ve ekolojik alanın devlet gücü tarafından gasbedilmesinin simgesel bir ifadesidir.

Bu noktada Aytmatov'un anlatısı, insanın hafızasını yitirmesiyle simgelenen mankurtlaşma olgusunu, doğanın ve mekânın hafızasının silinmesiyle paralel bir süreç olarak sunmaktadır. Kültürel belleğin yok edilmesi, yalnızca geçmişle bağ kopması anlamına gelmemekte; aynı zamanda doğayla kurulan etik ilişkinin de ortadan kalkmasına yol açmaktadır. Ana-Beyit'in işlevsizleştirilmesi, doğanın tarihsel ve kültürel bir varlık olmaktan çıkarılıp, yalnızca teknik ve stratejik bir nesneye indirgenmesini temsil etmektedir. Böylece roman, ekolojik tahribat ile kültürel yabancılaşma arasındaki yapısal ilişkiyi güçlü bir biçimde görünür kılmaktadır.

Kaynakça

- Akbaş, A. (2025). Edebî Eleştiri ve Yakın Okuma: Modern Dönemde Metin Analizi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 8(1), 49-72.
- Aytmatov, C. (2015). *Gün olur asra bedel*. Ötüken Neşriyat AŞ.
- Bozkurt, K., & Tekin, N. (2023). Mekân, İnsan ve Edebiyat. *Batman Akademi Dergisi*, 7(2), 238-259.
- İsmailova, Z., & Altıok, E. (2011). Cengiz Aytmatov'un "Toprak Ana" Eserinin "Ekoeleştirir" Bağlamında İncelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 1601-1609.
- Kayalı, S. (2021). *Mekân Sosyolojisi Bağlamında Kitap Kafelerin İnsan ve Mekân Etkileşimi Açısından İncelenmesi: Ankara Örneği* (Master's thesis, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Madran, C. Y. (2012). *Modern İngiliz Romanında Mikhail Bakhtin* (Vol. 3). gündeğan yayınları.
- Nemutlu, Ö. (2018). Cengiz Aytmatov'un Hikâye ve Romanlarında Çevre Duyarliliği. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(Special), 237-254.
- Tally Jr, R. T. (2020). *Mekansallık*. Hece Yayınları ve Dergileri.
- Yıldırım, A., & Simsek, H. (1999). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (11 baski: 1999-2018).

EXTENDED ABSTRACT

This study offers a geographical and ecocritical reading of Cengiz Aytmatov's novel *The Day Lasts More Than a Hundred Years*, arguing that geographical space in the narrative functions not merely as a physical setting but as an active agent shaping cultural memory, ideological conflict, and environmental consciousness. Situated at the intersection of geography and literature, the research adopts an interdisciplinary perspective grounded in ecocriticism and cultural geography to examine how natural landscapes, climatic conditions, and anthropogenic interventions are narratively constructed and symbolically mobilized within the novel.

The theoretical framework of the study draws primarily on ecocriticism, which emphasizes the reciprocal relationship between human societies and the natural environment as represented in literary texts. From this perspective, nature is approached not as a passive backdrop but as a dynamic and meaning-producing system. In parallel, the geography–literature approach enables a spatial reading of the novel, focusing on how landscapes function as carriers of historical experience, collective identity, and ideological tension. Within this framework, the Sarı-Özek steppe emerges as the central geographical and symbolic space of the narrative.

Methodologically, the study employs a qualitative and interpretive research design based on close textual analysis. The novel is treated as the primary data source and is examined holistically through a space-centered reading strategy. Particular attention is paid to recurring spatial motifs, environmental descriptions, and narrative moments in which human–nature relations become especially visible. Rather than imposing predefined analytical categories, the analysis proceeds inductively, allowing themes related to climate, biodiversity, spatial fragmentation, and ecological memory to emerge organically from the text. Both intratextual elements (narrative structure, characterization, spatial symbolism) and extratextual contexts (Soviet modernization, Central Asian geography, and cultural traditions) are taken into consideration.

The findings indicate that the harsh continental climate of the Sarı-Özek steppe plays a decisive role in shaping both the lived experiences of the characters and the overall rhythm of the narrative. Extreme cold, drought, and spatial isolation underscore the fragility of human existence and highlight the necessity of ecological adaptation rather than domination. Nature repeatedly asserts its limits against human intentions, transforming physical journeys into moral and existential trials. In this sense, the novel challenges anthropocentric assumptions by foregrounding the constraints imposed by the natural environment.

Despite the limited representation of fauna in the novel, animal figures function as powerful ecological symbols. The fox, introduced at the beginning of the narrative, embodies the relentless struggle for survival within the steppe ecosystem, while the camel Karanar represents ecological adaptation, endurance, and the harmonious relationship between traditional nomadic culture and nature. The bond between Yedigey and Karanar exemplifies a non-dominative human–animal relationship based on mutual dependence, offering an ethical counterpoint to modern, utilitarian conceptions of nature.

One of the most significant findings concerns the railway line, which constitutes the

first and most enduring anthropogenic intervention in the Sarı-Özek landscape. Physically, the railway fragments the steppe, disrupting ecological continuity and natural rhythms. Symbolically, it represents Soviet industrialization and modernization, imposing a mechanical, speed-oriented conception of time and space that conflicts with the cyclical, nature-based temporality of the steppe. Settlements organized around the railway appear as artificial and ideologically constructed spaces, detached from the ecological logic of the environment.

The environmental and ideological conflict reaches its climax with the transformation of the Ana-Beyit cemetery into a spaceport and military zone. Ana-Beyit functions as a sacred site of cultural memory, embodying ancestral continuity and a historically grounded relationship with the land. Its conversion into a high-technology military facility signifies the radical redefinition of land as a strategic and utilitarian surface, stripped of its cultural, spiritual, and ecological meanings. The prevention of Yedigey's attempt to bury Kazangap at Ana-Beyit by military forces symbolizes the forcible appropriation of both ecological and cultural space by state power.

The study argues that this spatial transformation parallels the concept of *mankurtization* in the novel. Just as *mankurtization* represents the erasure of human memory and identity, the destruction and refunctionalization of Ana-Beyit signify the loss of ecological and spatial memory. Cultural alienation and environmental degradation thus emerge as interconnected processes driven by the same modernizing logic. Aytmatov's narrative suggests that the erasure of the past and the domination of nature are not separate phenomena but structurally linked dimensions of ideological control.

In conclusion, *The Day Lasts More Than a Hundred Years* presents a profound literary critique of modernization, technological progress, and state-centered rationality through its geographical imagination. The Sarı-Özek steppe operates as a site where climate, ecology, memory, and ideology intersect, transforming the novel into a powerful ecological and cultural testimony. By revealing the inseparability of environmental sustainability and cultural continuity, this study contributes to ecocritical scholarship and demonstrates the value of geographical approaches in literary analysis. The novel's warnings regarding environmental destruction and memory loss resonate strongly with contemporary global concerns, underscoring its enduring relevance beyond its historical and regional context.

Ek bilgiler

Çıkar çatışması bilgisi: Araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek bilgisi: Araştırmada herhangi bir kurum veya kuruluşdan destek alınmamıştır.

Etik onay bilgisi: Araştırmada etik kurul gerekli görülmemiştir.

Katkı oranı bilgisi: Katkı oranı birinci yazara %100 oranında belirlenmiştir.